

ПРОГРАМУВАННЯ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В РЕГІОНІ

О.В. Скидан, д.е.н., доцент, В.Є. Гринишин, здобувач
Житомирський національний агроекологічний університет

Доцільність впровадження органічного виробництва обумовлена необхідністю відтворення родючості ґрунтів та збереження навколишнього середовища, розвитку сільських територій та підвищення рівня життя сільського населення; підвищення ефективності та прибутковості сільськогосподарського виробництва; забезпечення споживчого ринку здоровою якісною продукцією; зміцнення експортного потенціалу регіону; поліпшення його іміджу як виробника та експортера високоякісної органічної продукції; забезпечення продовольчої безпеки України.

Для стимулювання розвитку органічного виробництва мають бути створені відповідні інституційно-правові, фінансово-економічні та соціально-психологічні умови. Одним із інструментів, покликаним забезпечити такі умови та рівні регіону, є відповідна Регіональна програма стимулювання розвитку органічного виробництва (далі – Програма), орієнтована на інтеграцію в єдиний механізм всіх

учасників процесу розвитку органічного виробництва; організацію їх науково-освітнього та інформаційно-консультаційного забезпечення.

Наразі в сфері органічного виробництва існує ряд проблем, які потребують ґрунтовного аналізу для ефективного їх вирішення:

- відсутність сприятливих інституційно-правових, фінансово-економічних та соціально-психологічних умов;

- недостатній рівень розвитку інституційної інфраструктури, необхідної для підтримки органічного виробництва;

- суперечливість і неповнота чинних нормативно-правових актів, що регулюють діяльність суб'єктів господарювання у сфері органічного виробництва;

- низький рівень інформованості населення, товаровиробників, органів державної влади та місцевого самоврядування щодо можливостей та перспектив розвитку органічного виробництва в регіоні;

- недостатній рівень професійних знань і досвіду господарюючих суб'єктів щодо ведення органічного виробництва в сучасних умовах та відсутність ефективної системи підготовки висококваліфікованих фахівців у цьому напрямку.

Тому головною метою Програми є забезпечення сталого розвитку агропромислового комплексу регіону шляхом розвитку та підтримки ведення органічного виробництва. Основними завданнями Програми є:

- стимулювати напрями органічного виробництва шляхом надання виробникам органічної продукції інформаційної та фінансової підтримки;

- за рахунок впровадження основ органічного виробництва досягти позитивного впливу на стан ґрунтів, агроландшафтів та довкілля регіону в цілому;

- формувати ринок органічних продуктів та збільшувати ефективність виробництва та переробки органічної продукції;

- стимулювати довіру споживачів до вживання органічної продукції сертифікованої відповідним чином;

- розширити застосування біологічних методів захисту рослин та тварин, ґрунтозахисних технологій та проведення дозволених методів хімічної меліорації ґрунтів для підвищення їх родючості.

Реалізація державної політики у сфері розвитку органічного виробництва в регіоні та виконання основних завдань Програми має проводитися у напрямках, які забезпечать покращення економічних показників господарської діяльності господарюючих суб'єктів в аграрному секторі регіону, збільшать їх внесок у вирішення проблем

зайнятості населення і наповнення бюджетів територій, створення нових робочих місць, поліпшення екологічної ситуації в області.

Основними напрямками Програми є: упорядкування нормативного регулювання розвитку органічного виробництва, фінансово-кредитна та інвестиційна підтримка, інформаційне забезпечення, формування інфраструктури розвитку органічного виробництва, проведення наукових досліджень та підвищення кваліфікації кадрів для сфери органічного виробництва.

Упорядкування нормативного регулювання розвитку органічного виробництва. Упорядкування нормативно-правового регулювання розвитку органічного виробництва спрямоване на удосконалення нормативно-правових актів загальнодержавного та регіонального рівня, організацію контролю за додержанням законів та інших нормативно-правових актів, спрямованих на розвиток органічного виробництва.

Основною метою реалізації заходів цього розділу є подальша перебудова регуляторної політики, спрямована на створення сприятливого середовища для господарюючих суб'єктів, зайнятих у сфері органічного виробництва, забезпечення прозорого і чіткого механізму взаємодії органів влади та вказаних господарюючих суб'єктів. Формування ефективного нормативного регулювання діяльності у сфері органічного виробництва на місцевому рівні передбачає усунення правових, економічних та адміністративних перешкод у реалізації права на діяльність у сфері органічного виробництва.

У цьому напрямі мають бути підготовлені та прийняті нормативні акти, спрямовані на формування нормативно-правової бази, яка б сприяла подоланню перешкод на всіх етапах започаткування та ведення органічного виробництва, недопущенню прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів і зменшенню втручання у діяльність господарюючих суб'єктів, зайнятих у сфері органічного виробництва. Для цього необхідно здійснити комплекс організаційно-економічних та правових заходів, які передбачатимуть планування підготовки проектів регуляторних актів, що стосуються розвитку органічного виробництва та їх оприлюднення; визначення ефективності проектів регуляторних актів та оцінки економічних, екологічних і соціальних результатів їх впровадження; використання можливостей місцевих засобів масової інформації для оперативного інформування товаровиробників та населення щодо переваг та можливостей розвитку органічного виробництва; визначення на конкурсних засадах господарюючих

суб'єктів, які претендують на отримання фінансової підтримки для розвитку органічного виробництва.

Фінансово-кредитна та інвестиційна підтримка передбачає спрощення доступу господарюючих суб'єктів у сфері органічного виробництва до кредитних та інвестиційних ресурсів, забезпечення сприятливих умов для їх розвитку, створення нових робочих місць.

Безпосередня фінансова підтримка господарюючих суб'єктів у сфері органічного виробництва має здійснюватися на умовах спільного фінансування за рахунок коштів державного, обласного та місцевих бюджетів, а також стимулювання фінансових організацій до співпраці з такими підприємствами, створення оптимальних механізмів ефективного цільового використання фінансових та інвестиційних ресурсів. Значну увагу має бути приділено удосконаленню системи кредитування господарюючих суб'єктів у сфері органічного виробництва шляхом мікрокредитування, із залученням банківських та інших фінансових установ.

Заходами Програми у цьому напрямі має бути передбачено надання на конкурсній основі фінансової підтримки господарюючим суб'єктам у сфері органічного виробництва для часткової компенсації їх витрат на сертифікацію та закупівлю насінневого матеріалу; надання фінансової підтримки господарюючим суб'єктам у сфері органічного виробництва за рахунок власних кредитних ресурсів банківських та інших фінансових установ внаслідок активізації їх роботи за програмами мікрокредитування; фінансова підтримка господарюючих суб'єктів у сфері органічного виробництва за рахунок ресурсів, залучені у вигляді міжнародної допомоги та грантових програм.

Інформаційне забезпечення розвитку органічного виробництва. В сучасних умовах динамічно зростає значення інформаційної складової економічного розвитку. У цьому контексті не є виключення і питання розвитку органічного виробництва. Інформаційне забезпечення спрямоване на надання господарюючим суб'єктам у сфері органічного виробництва, насамперед, з боку органів державної влади та управління відповідної допомоги, що передбачає комплекс заходів з матеріально-технічної підтримки суб'єктів господарювання; забезпечення їх актуальною інформацією з питань ведення органічного виробництва; залучення широкого кола громадськості до розв'язання наявних проблем, що стримують розвиток органічного виробництва; розповсюдження інформації про діяльність господарюючих суб'єктів у сфері органічного виробництва, тощо.

Створення активної системи інформаційного забезпечення зазначеного процесу сприятиме виникненню позитивних зовнішніх

ефектив, пов'язаних з особливостями поширення інформації, – мережевих зовнішніх ефектів, оскільки попит на послуги такої інформаційної системи зростатиме із збільшенням масштабів охоплення нею території регіону

Заходами Програми даного напрямку визначено, зокрема, необхідність забезпечення високого рівня інформованості населення, товаровиробників, органів державної влади та місцевого самоврядування щодо розвитку органічного виробництва з урахуванням специфіки регіону; створення і просування спеціального WEB-сайту, на якому висвітлюватиметься інформація про стан розвитку органічного виробництва в області; випуск і розповсюдження інформаційних матеріалів щодо переваг розвитку органічного виробництва, технологій виробництва органічної продукції; регулярне проведення ярмарків та виставок органічної продукції; розробка та маркетинг регіонального бренду органічної продукції, забезпечення реклами органічних продуктів.

Споживачі хочуть мати як найповнішу інформацію щодо походження продукту, його складу та способу виробництва. Участь державних органів, наукових та навчальних закладів у розробці регіонального бренду органічної продукції, контроль за правомірністю його використання забезпечить високий рівень довіри споживачів для продукції, яка буде реалізуватися під даним брендом;

Формування інфраструктури підтримки розвитку органічного виробництва. Важливим напрямом стимулювання розвитку органічного виробництва в регіоні є створення адекватної інституційної інфраструктури, здатної інтегрувати в єдиний механізм всіх учасників процесу розвитку органічного виробництва; організувати відповідне їх науково-освітнє та інформаційно-консультаційне забезпечення.

Заходами програми в напрямку формування інфраструктури підтримки розвитку органічного виробництва передбачено:

- створення Поліського центру органічного виробництва;
- створення і забезпечення функціонування регіонального сертифікаційного органу, що пройшов акредитацію в країнах ЄС, що підвищить активність роботи щодо сертифікації та надасть можливість реалізації органічної продукції як на зовнішньому, так і на внутрішньому ринках;
- створення регіональної мережі торговельних об'єктів, в яких продукція реалізовуватиметься під регіональним брендом органічної продукції («Полісся органік»);
- створення Поліської регіональної лабораторії, яка дозволить

проводити повний спектр аналізів з оцінки родючості ґрунтів, якості продукції та питної води.

Проведення наукових досліджень та підвищення кваліфікації кадрів для сфери органічного виробництва. Активізація розвитку органічного виробництва значною мірою залежить від рівня організації системи щодо проведення наукових досліджень та підвищення кваліфікації кадрів для сфери органічного виробництва. Метою цього напрямку Програми має бути підвищення доступності результатів наукових досліджень, систем навчання та підвищення кваліфікаційного рівня управлінських кадрів і спеціалістів для сфери органічного виробництва.

З метою реалізації даного програмного напрямку необхідно забезпечити реалізацію ряду організаційних заходів, зокрема щодо стимулювання проведення на базі навчальних закладів та наукових установ, розміщених в регіоні, наукових досліджень щодо розробки природних органічних стимуляторів росту рослин, біологічних препаратів та методів боротьби з шкідниками, хворобами рослин і тварин, адаптованих до місцевих умов; розробки та запровадження спеціальних навчальних курсів з питань органічного виробництва в навчальних закладах області, на курсах підвищення кваліфікації працівників аграрного сектору; забезпечення навчання та консультування аграрних товаровиробників, зокрема фермерів, щодо організації органічного виробництва, правил сертифікації (круглі столи, форуми, семінари, конференції, регулярні підготовчі курси (в т.ч. виїзді).

Завдяки реалізації заходів Програми може бути створено сприятливі умови для стійкого розвитку органічного виробництва в регіоні, підвищиться його внесок у забезпечення продовольчої та екологічної безпеки відповідної території. Очікується відповідний синергетичний ефект у вигляді отримання додаткових економічних, соціальних та екологічних ефектів. Варто очікувати позитивний ефект від розвитку органічного виробництва у вигляді зростання доходу та підвищення конкурентоспроможності господарств, зменшення витрат виробництва, скорочення природоохоронних виплат. Разом з тим, очікуються екстернальні ефекти, що виникатимуть внаслідок діяльності господарств з органічного виробництва у інших суб'єктів господарювання – додатковий дохід переробної галузі; зменшення безробіття та соціальних виплат для населення; зростання доходу від зеленого туризму, органічного тваринництва, бджільництва; підвищення рівня життя населення; зростання вартості сільськогосподарських угідь.

Реалізація заходів Програми сприятиме підтримці малого та середнього бізнесу; вдосконаленню зворотного зв'язку між виробниками і споживачами; розбудові сільських територій та розвитку місцевих громад, поліпшенню іміджу області та інвестиційного клімату в регіоні, його інтеграції в міжнародний органічний ринок. Перевагами для навколишнього природного середовища від реалізації Програми будуть збереження біологічного та ландшафтного різноманіття; якості та функцій ґрунтів та водних екосистем; мінімізація екологічних ризиків; збереження генофонду рослин; стабілізація стану земельних ресурсів та їх відтворення; залучення новітніх екологічних технологій; удосконалення екологічної політики з питань продовольчої безпеки; зменшення забруднення від сільськогосподарського виробництва, особливо – водних систем; зменшення викидів в атмосферу парникових газів.